

Istina košta života. Tko ga nije spreman izgubiti, izgubit će ga. Tko ga je pak spreman za istinu žrtvovati, spasit će ga. Radi se, naravno, o istinskom životu u Duhu i po Duhu a ne po tijelu i njegovim nasladama.

Svako natjecanje traži odricanja i žrtvu, a pogotovo ono gdje se sve ulaže da bi se postigao cilj – istinski život. Ivan je sve uložio i zato nam je mogao pokazati Jaganjca koji oduzima grijehe svijeta. Njegov glas i danas odzvanja u pustinji ljudskih srdaca. Pripadala ono vladarima ili njihovoj oporbi, običnim ljudima ili? Drukčijih i nema. Svi su na stalnom, običnom natjecanju: prihvatiti istinu i govoriti je ili se pak prikloniti laži da nam ona odredi mogućnosti.

Tko se istine laća za nju će biti spreman i poginuti da bi baštiniio Kraljevstvo nebesko. Komu je pak laž drug s njom će sigurno izgubiti trku jer nije prozreo kratkonogu koja se uvijek hvalila svojom brzinom.

Nikola Stanković

UČITELJI, A NE ZAVODNICI

Svako se stablo po svom plodu poznaje (Lk 6,44).

Čovjek je oduvijek razmišljao o samome sebi i nastojao proniknuti srž svojega bića. Vidimo to i na pozivu što je stajao nad Delfijskim proročištem u Grčkoj, a glasio je: »Upoznaj samoga sebe!« Da to upoznavanje nije išlo lako, a ni danas nismo u tome daleko pokročili, o tome svjedoče najrazličitiiji pokušaji definiranja čovjeka. Svi su ti pokušaji, dakako, ostali negdje na pola puta. Pa i definicija čovjeka, koju s pravom smatraju klasičnom, jer je, čini se, i nastala u antičko vrijeme, naime da je čovjek *animal rationale*, tj. ovozemaljsko biće koje je u sebi sjedinilo i materiju i duh, jedva da pogađa svu stvarnost i sva divljenja vrijedna ali i zastrašujuća svojstva čovjeka. Sjetimo se samo kako nam Sofoklo u svojoj *Antigoni* poručuje: »Mnogo toga strašnog ima, ali ništa strašnije od čovjeka.« Zato čovjek katkad i bježi od toga da sebe upozna. Augustin u *Ispovijestima* ističe da je čovjeku lakše promatrati prirodu i diviti joj se nego zaviriti u samoga sebe i u sebi pronaći pravu istinu. »Ljudi idu da se dive vrhuncima gora, silnim valovima mora, širokim tokovima rijeka, daljinama oceana i putanjama zvijezda, a zapuštaju sebe« (*Ispovijesti* 10,8). Nije, dakle, lako čovjeku pogledati u vlastite oči, zadubiti se u vlastitu nutrinu. Ako već želi raščlanjivati ljudske osobine, onda radije gleda na drugoga. Možda je i to razlogom što su o čovjeku dosad izrečene tolike protuslovne stvari. Dok mu se jedni toliko dive da ga postavljaju gotovo na mjesto samog Boga, ili kako i psalmist kaže: »Učinio si ga malo manjim od anđela«, drugi nastoje u čovjeku pronaći toliko zla i zlih sklonosti da bismo se morali upravo plašiti kad se susretnemo s nekim čov-

jekom. Mnogi već u samoj čovjekovoj naravi nalaze sklonosti koje čovjeka nužno vuku u zlo. Već je Herodot napisao: »Od samog početka zavist je urođena u čovjeku« (*Historiae* 3,80), a rimski pjesnik Horacije je rekao: »*Vitiis nemo sine nascitur*« – Nitko se ne rađa bez mana. Vrlo crnim bojama oslikao je čovjeka i njemački filozof 19. st. pesimist Arthur Schopenhauer. On u najunutarnijoj jezgri i biti čovjeka i životnije gleda egoizam koji se s tom biti upravo poistovjećuje. A taj egoizam u čovjeku rađa zavist i zloradost iz kojih proizlaze svaka druga zloća i okrutnost. Schopenhauer izriče maksimu ili geslo skrajnjeg egoizma: »Nikome ne pomaži, naprotiv, vrijeđaj sve, ako ti to koristi. Vrijeđaj sve, koliko god možeš!«

Zacijelo, kad čujemo takve riječi i obilježja o ljudima, odmah bismo rekli da je to iskrivljena predodžba o čovjeku. Nisu svi ljudi takvi. Dapače, ako ih uopće ima, onda su oni manjina. Svi mi nosimo u svom sjećanju mnogo lijepih doživljaja koje smo imali u svom susretu s drugim ljudima, i ne bismo se uvijek složili s J.P. Sartreom koji u jednoj drami izvikuje: »Pakao, to su drugi.« Jer, zapravo sve što smo dobra ili lijepa u svom životu doživjeli, to su nam dali drugi ljudi. Od roditelja smo iskusili i naučili nježnost i ljubav, vrline koje su nam u životu toliko trebale, a i toliko manjkale. Mnogo toga imamo zahvaliti svojim učiteljima i njihovu zalaganju. Tako rijetko mislimo na tisuće nevidljivih ruku koje svakim danom rade da bismo svi mogli živjeti svojim normalnim životom: oni na željeznici i u tramvajima, u pekarnicama i prodavaonicama, na tržnicama i kioscima, u ambulancama i bolnicama, gostionicama i hotelima itd. Ne možemo uvijek mirne duše reći da smo tim ljudima sav njihov trud naplatili s ono nekoliko kuna koje smo im dali u ruku? Moramo, dakle, priznati da se ono što zovemo ljudskom solidarnošću ipak u mnogim stvarima vidi. Ljudi su spremni žrtvovati se jedan za drugoga, osobito kad nam je taj drugi blizak i kad se nađe u nevolji.

Pa, ipak, nije li dovoljno pratiti televizijske dnevnik i slušati vijesti i da se uvjerimo da ljudi još uvijek jedni drugima nanose puno zla. Pa i tamo gdje nitko od toga nema nikakve koristi. Ne tako davno, za prošlog Domovinskog rata, mogli smo svojim očima pratiti uništavanje i propadanje mnogih naših lijepih gradova i vrijednih građevina. Ne može nam biti nikakva utjeha ni to što je katkad riječ o gradu za koji najveća većina od nas prije nije ni znala ni čula da postoji, kao što je to bio slučaj s glavnim gradom Čečenije, Groznom. Upravo zato što nismo za taj grad afektivno vezani, možemo se objektivnije pitati: što je to došlo u neke ljude koji su u svojim udobnim, mekim i pozlaćenim naslonjačima smislili neku ideju od koje ne žele odustati, pa su zato stotine tisuća ljudi uvalili u najveću nesreću, a mnogi to moraju platiti i životom. Kako je moguće da netko sebi prisvoji pravo te pošalje neiskusne (često donekle banalno kažemo »golobrade«) mladiće u ratni me-tež samo zato da bi netko tamo »gore« *daleko* opravdao svoju zamisao o svojoj vlasti i o svojoj moći!? Kako sebi netko može dati pravo da s nekoliko hitaca iz razornog oružja razori i uništi sve što je drugi godinama i deset-

ljećima, uz mnogi trud i muku, znoj i krv stjecao i gradio? I sve se to u nekoliko minuta ili sati pretvori u prah i pepeo. I koga još boli duša što će biti od onoga koji je time izgubio sav svoj žitak. Je li onda važno što se to događa negdje u Čečeniji, Ruandi, Somaliji, Afganistanu, Peruu, na Kosovu ili pred našim pragom!? A sve to samo zato što se je netko, koji sebe smatra jakim i moćnim, dao zaslijepiti od onoga što je njemački filozof Nietzsche tako točno označio kao »volja za moć«. I povijest i vlastito iskustvo dokažu nam da se inače sasvim normalan i pošten čovjek, kad se dadne zarobiti i zaslijepiti težnjom za vlašću i željom za vladanjem, toliko izmijeni te je jedva prepoznatljiv. Žalosna je činjenica da upravo takvi »pišu povijest«, kako se to eufemistički kaže. Nisu li nam još dok smo bili maleni i tek počeli sricati slova pred mladu maštu stavljali različite heroje koji su imali snage pokoriti i pobiti što više ljudi!? Zašto mnogi dječaci u svojoj djetinjnoj mašti sebe u budućnosti gledaju kao vojskovođe ili generale? Zasigurno zato što su od starijih naučili da to znači biti nešto veliko, slavno, naočito, težnje vrijedno. Na sreću, mnogi će, kad porastu, ubrzo napustiti takve sanje i okrenuti se drugim pitanjima koje će smatrati vrednijima. A tek će u zreloj dobi, a redovito će morati sa žaljenjem samima sebi priznati da je to onda prekasno, upoznati da su se opet našli na pogrešnoj putanji. Morat će priznati: bili smo slijepi i dali smo se od slijepaca voditi.

Upravo nas na tu opasnost upozoruje Isus u evanđelju. »Može li slijepac slijepca voditi?« pita on. Znamo da je to zapravo tzv. retorsko pitanje. Svima nam je jasno da će obojica u jamu pasti, tj. otići pogrešnim putem. Ali to je Isusovo pitanje nama potrebna opomena ili još bolje poziv da se ne damo zaslijepiti, da progledamo ako primijetimo da neke stvari više ne vidimo ispravno.

Premda nije lako uvijek znati što tu znači biti slijep, ipak je moguće naći kriterij koji će nam, makar i samo približno, ali dovoljno jasno pokazati kad smo se slijepo i nepromišljeno povelili za nekom idejom i pali u jamu, a kad smo sačuvali čisto i bistro oko i pošli pravim putem. Isusov je kriterij sasvim konkretan. Umjesto mnogog spekuliranja potrebno je samo pogledati na plodove i rezultate. Ako i nije moguće odmah na početku, takoreći u proljeće, prepoznati, razabrati i razdijeliti kukolj od pšenice, to je jamačno moguće kad se počne oblikovati plod. No bistro oko brižnog seljaka već će pri sijaњу vidjeti kakvo će sjeme kojim rodnom uroditi. Zato mu nije potrebno čekati da jesen pokaže je li dobro posijao svoj urod. Razne ideje i nauci slični su takvom sjemenu. Ono na prvi pogled može biti vrlo privlačno i prihvatljivo, no često doista ne treba puno razmišljanja za utvrđivanje da će nas uskoro odvesti u zlo. A strašno je pri tom i pomisliti na činjenicu da ima onih ljudi koji nisu toliko slijepi glede znanja o štetnosti svojih ideja vodilja, nego zbog raznih razloga upravo žele gurnuti u propast neiskusne i neoprezne ljude, a tu je redovito riječ o mladom naraštaju, gledajući samo na vlastiti probitak, osobito materijalni. Tu se doista moramo složiti s već spomenutim

filozofom Schopenhauerom kad kaže da je najveća zloća kod čovjeka u tome što tuđu bol i patnju uzme za svoju svrhu i svoj užitak.

Možemo li, primjerice, opravdavati one koji dobro znaju da nikotin šteti ljudskom, pogotovo mladom, organizmu, pa ipak proizvode, propagiraju, omogućuju i dopuštaju tuđoj i svojoj djeci da steknu naviku pušenja koje se poslije, kad shvate u što su upali, više gotovo ne mogu osloboditi. Slično vrijedi i za uživanje alkoholnih pića, osobito jakih. Zar oni koji nude i prodaju alkohol maloljetnicima nisu svjesni da time izravno uništavaju te svoje klijente? Pa ipak to čine. Mogu li mirne duše spavati oni koji, iskorištavajući uzburkanu dob mladenačkog dozrijevanja, mladeži teoretski i praktično omogućuju zadovoljavanje njihovih želja i čežnji, dok oni još uopće ne mogu spoznati kamo ih to ponajčešće odvodi. Zar možemo mirno svi mi odslušati podatak zajamčen s najkompetentnijeg mjesta da je 3% od svih roditelja u Hrvatskoj mlade od 15 godina. Ako se još sjetimo drugog podatka da na živo rođenih dolazi isto toliko (ako ne i više) pobačaja te da su pobačaji kod maloljetnica češći nego kod starijih, onda je teško naći riječi kojima bismo morali opisati reakciju na sve to. Kakve to plodove rađa ovo naše društvo? Kakvo li je onda stablo na kojem rastu takvi plodovi? Zar naši roditelji, učitelji, odgojitelji, pedagozi, političari, liječnici, dušobrižnici ne vole svoju djecu i mladež koja im je povjerena? Pitam se katkad, je li govor o tim činjenicama neukusno i neprihvatljivo moraliziranje? No, uvjerio sam se u razgovoru s mladim ljudima, sa svojim studentima, da su gotovo svi koji su još za mlada zapali u razna zla bili zavedeni, da je bilo iskorišteno njihovo neiskustvo i njihova slabost i nepromišljenost. Onda osjetim potrebu izravno reći što na temelju razmišljanja i promatranja ovog svijeta moram smatrati zlom. Onda se moram protiv toga boriti – ne protiv zavedenih i iskorištenih: njima moramo svim silama pomagati da iz svoga zla iziđu; moramo se boriti protiv zavoditelja. Ne smijemo se zavaravati da takvih zavoditelja u našem društvu i našem narodu nema. Po plodovima ih poznamo i prepoznamo!

Ivan Macan

KROZ MISTIČKO MOLJENJE DUH NAM DARUJE PONIRANJE U BOŽJU OBJAVU

U svom djelu *Speculum fidei* (PL 180, 384) veliki prijatelj sv. Bernarda, najprije benediktinac a potom cistercit, Bl. Vilim od sv. Teodorika, opat opatije Saint-Thierry kod Reimsa, (1085–1148) govori o temi u sljedećim recima:

...Okaljana duša, nečista savjest, oholi duh, razmetanje zanimljivom erudicijom s pravom se ne pripuštaju istraživanju božanskih tajni ili misterija, jer *Duh pouke bježi od prijevera* (usp. Mudr 1,5) *niti stanuje u tijelu koje*